

LIBER AMICITIAE
STUDENȚI TRANSILVĂNENI LA UNIVERSITATEA DIN WITTENBERG
ÎN SECOLUL AL XVI-LEA

Olga ȘERBĂNESCU
Biblioteca Muzeului Național Brukenthal

ABSTRACT: LIBER AMICITIAE. TRANSYLVANIAN STUDENTS AT THE UNIVERSITY IN WITTENBERG DURING THE 16TH CENTURY.

Liber amicittiae (album amicorum) is the book where the friends sign in. Usually, the signature is accompanied by a dedication to the owner of the book an a quotation from the Bible or from the Greeks or Latin classics or recently from the contemporary poets. Liber amicittiae, the book with memories, has its origin in the 16th century but it is still continued in nowadays mainly by the high-school graduates. The Brukenthal Library in Sibiu owns at the mark number V I 723–725, a book printed in the 16th century that belonged to a former student at the University in Wittenberg (1571–1573) named Johannes Cerasinus Bistricensis. Our work wants to reconstitute, having as a ground the notes in hand writing that are to be found in the book, the list of the students in theology in Wittenberg in the second half of the 16th century, namely between 1571–1573, with a stress upon the students from Transylvania.

Liber amicittiae (*album amicorum*) este cartea în care se semnează prietenii. De obicei, semnătura este însoțită de o dedicație adresată posesorului cărții și de un citat din Biblie sau din clasicii greco-latini, iar mai nou, din poezii contemporani. **Liber amicittiae**, cartea cu amintiri, își are originile în secolul al XVI-lea, dar este continuată și astăzi, îndeosebi de către absolvenții liceelor.

În secolele XVI – XVII, *album amicorum* a avut un rol special în existența acelei *Res publica litteraria* a Renașterii europene târzii⁵⁹. Gustul pentru călătorii și călătoriile în sine, au creat un nou gen literar, cartea călătoriilor, bogată în descrieri și în semnături autografe, culese de la mairarii timpului. Se considera pe atunci că, în cursul unei călătorii, nu atât vederea munților, a mărilor, a drumurilor și a orașelor străbătute dezvoltă cunoștințele omului călător, ci mai ales întâlnirea cu personalități renumite. Tocmai din această cauză, studiosul sau tânărul savant, ajuns în orice punct al itinerarului său, trebuia să încerce, în primul rând, să se întâlnească cu oamenii celebri ai locului, să-i caute și să intre în dialog cu aceștia, oferindu-le *Stammbuch*-ul său (albumul cu amintiri), spre a primi câteva rânduri din partea faimoșilor preopinenți⁶⁰.

Universitatea din Wittenberg, prin rolul pe care l-a jucat în promovarea mișcării Reformei protestante, a devenit de mare însemnătate în istoria culturii europene a secolului al XVI-lea. Ea a fost înființată în anul 1502, de către principele elector al Saxoniei, Friedrich cel Înțelept, marele protector al lui Luther. Profesorii au fost aleși din rândul Ordinului Sfântul Augustin și tot călugăr augustin fiind, și-a început activitatea aici, Martin Luther.

Dacă în anul 1517, Universitatea din Wittenberg număra numai 200 de studenți, în 1586 ea avea peste 700 de *auditores*, printre care foarte mulți tineri veniți din Transilvania.⁶¹

⁵⁹ Keserü 1992, p. 4.

⁶⁰ Trenk 1931, p. 17 – 53.

⁶¹ Tonk 1979, p. 29.

După efectuarea studiilor, învățăceii, întorși acasă în Ardeal, aduceau cu ei, pe lângă cunoștințele însușite, numeroase cărți, grija și dragostea pentru carte, precum și conștientizarea necesității cărții ca principal păstrător și izvor al cunoștințelor. Multe tipărituri, din marile noastre colecții de carte din Transilvania - Biblioteca Teleki din Târgu-Mureș, Biblioteca Bathányi din Alba-Julia, Biblioteca Brukenthal din Sibiu -, provin din agoniseala acestor studenți, umblați prin universitățile din Apusul Europei.

Biblioteca Muzeului Brukenthal, deține, la cota: V.I./723-725, o tipăritură din secolul al XVI-lea, care a aparținut fostului student al Universității din Wittenberg, Johannes Cerasinus Bistricensis. Cartea, legată special, cuprinde pe lângă textul propriu-zis și numeroase foi albe, acoperite cu însemnări manuscrise ale foștilor colegi și profesori ai lui Cerasinus, o autentică listă a clasei de teologie a renumitei universități lutherane, dintre anii 1571-1573. Cartea este un *colligatum*, cuprinzând trei titluri:

1. Joachim A. Beust : *Christiadum libellus*, Wittenberg, 1571.
2. [*Ovidius, Metamorphoses. Libri I – IV*], s. l., s. a.,
3. *Germania Divo Maximiliano Austrio I I. Rom. Bohemiaque Regi*, Frankfurt, 1563. (anexa 1).

Despre primul posesor al cărții avem foarte puține informații, unele provenind chiar de pe paginile tipăriturii. Se știe, că se numea *Johannes Cerasinus Bistricensis*, numele acesta apărând atât pe copertă, cât și în interiorul cărții, precum și în dedicațiile colegilor și profesorilor semnatari. *Manu propria*, el a mai adăugat o dată: *1571. mai 12. Wittenberg*. Probabil este data la care studentul venit din Transilvania, a debutat la Universitatea din Wittenberg. Din informațiile locale mai știm că și-a început studiile la Brașov, în anul 1568. Din altă informație aflăm că în anul 1580 și-a început activitatea ca preot paroh la Pinticu (jud. Bistrița-Năsăud). Ultima informație despre el este tristă: moare în anul 1585, răpus de ciumă⁶².

Cartea, cu însemnările manuscrise de pe paginile sale, conturează un important moment din viața unui transilvănean, aflat la Universitatea din Wittenberg, în secolul al XVI-lea și poate contribui la înțelegerea atmosferei și raporturilor dintre studenți și profesori, a relațiilor colegiale ale studenților, într-o universitate europeană de prim rang din perioada Renașterii.

ANEXA 1: Tipăriturile coligate A, B și C.

A.

CHRISTIA--// DUM LI--// BELLUS.// AD AUGUSTUM// DUCEM SAXONIAE// Electorem etc.// WITEBERGAE// Denuo // EXCUDEBAT IOHANNES// CRATO, // ANNO M.D.LXXI. [1571]

Colophon : VITEBERGAE // EXCUDEBAT IOHAN--// NES CRATO// ANNO M.D.LXXI . [1571]

[Autor: Ioachim A. Beust I. U. D. et professor.]

Bibliografie: Graesse, Jean George Theodore, *Trèsor de livres rares et precieuses*, tom I, Dresde, 1859, p. 356.

Aspect grafic: tipar negru, marcă tipografică, ornamente tipografice, ilustrații, (unele colorate manual).

Paginație: 53 foi nenumerotate, cu foi albe intercalate (însemnări manuscrise), în 8°.

Legătura: coperte din lemn, învelite în piele brună, ornamente aurite, pe coperta 1: Luther, supralibros: IO. CERA. BIST. 1567, pe coperta 2: MELANCHTON, 20 AUGUS. 1571; cotor cu 6 nervuri, ornamente florale aurite: 2 încuietori metal + 2 cheutori piele și metal ; stare perfectă de conservare.

Cota: v. I. 723.

Nr. inv. 59794.

Notă: a) legată împreună cu: V. I. 724, Ovidius, *Metamorphoses*; s. l., s. a.

⁶² Szabó – Tonk 1992, p. 102, poziția 1057.

b) legată împreună cu: V. I. 725, *Germania Divo Maximiliano Austrio I I. Rom. Bohemiaque Regi*, Franco-furti, 1563.

B.

[OVIDII METAM. LIB. I – IV] (sec. XVI)

Bibliografie: nu este menționată în bibliografia consultată.

Aspect grafic: tipar negru, ilustrații (unele colorate manual).

Paginație: 177 foi numerotate + pagini albe intercalate

Legătura: idem, V. I. 725.

Cota: V. I. 724.

Nr. inv. : idem , V. I. 723; V. I. 725

Notă: a.) este legată împreună cu: V. I. 723, Beust, *Christiadum libellus*, Wittemberg, 1571;

b.) este legată împreună cu: V. I. 725, Iohannes Posthius *Germeshemius*, Germania, Frankfurt, 1563.

C.

GERMANIA// DIVO MAXIMI--// LIANO AUSTRIO II. ROM.// BOHEMIAQUE REGI, ETC. DE// honore novo gratulatur, // Autore// IOHANNE POSTHIO GER--// meshemio. [s.l., s. a.]

Colophon: IMPRESSUM FRANCOFUR--// ti, apud Georgium Corvinum, Si--// gismundum Feyerabent, & haeredes// Wygandi Galli.// 1563.

Bibliografie : nu este menționată în bibliografia consultată.

Aspect grafic: tipar negru, marcă tipografică, ornamente tipografice (inițială ornată).

Paginație: 4 foi nenumerotate, foi albe intercalate (însemnări manuscrise), 26 rânduri.

Cota: V. I. 725.

Nr. inv. : idem V. I. 723 și V. I. 724.

Notă: a.) este legată împreună cu: V. I. 723, Beust, *Christiadum libellus*, Witebergae, 1571;

b.) este legată împreună cu: V. I. 724, Ovidius, *Metamorphoses*, s. l., s.a.

ANEXA 2: Însemnări manuscrise:

1. Gravură, ulterior colorată: *HANS SACHS TEUTZER POET ZU NÜRNBERCK*⁶³

2. Însemnare ms: *Phillipus ex Luther designere mali*

3. Însemnare ms: *Symbolum hoc nostrum est:*

Tandem patientia vincit.

Tandem bona causa triumphat,

Tandem pie Chrē ius habis

4. Însemnare ms: *EPIGRAMMA DOCTORIS*

Henric Molleri Hessy

Hic liber ingenuis e consecratus amicis

5. Însemnare ms: *EPIGRAMA*

Domini Philipi Melanchto:

in catalogi amicorum.

Quisquis in hunc cupiet sua nomina scribere librum

Ut sint perpetua pignus amicitia

Is mihi carg erit sep. quaeque dulcis amicq.

Hoc mihi nomina poterit distrig esse nil

Scribere sed turpes res obscenasq. canebit

Castas quos aures ledere posse putet.

Est liciti ordis hunc illustrare figuris

Librum perputeris si planisse quaeat.

⁶³ Hans Sachs (5 nov. 1494 – 19 ian. 1576). Cel mai prolific poet german din Evul mediu. Până în anul 1576 a compus 4275 cântece, 208 drame, 1700 texte scurte rimate, 7 dialoguri în proză pe care el însuși le-a adunat în 34 volume manuscrise, dar s-au păstrat numai 20 dintre ele (*Révai Nagy Lexikona*, p.466).

- Hoc mihi sincvero si quis praestavit amore
Hunc contra gratq. tempus in omne cota.*
6. Însemnare ms: *INDICIUM D. PHILIP. M.
de argumento talium liberorum
Sunt norme vita sunt ornamenta legentis
Gnomas seu multas continet iste liber*
7. Însemnare ms: *DOCT. Martinus Luth.
Ingens in omni vita bonus est et tesaurq.
optimq. ac praecusissimq amicus fidelis
non soli propter pericula comunia in
quibus adiumeto et consolationi esse potest:
Sed propter spirituales etiam tentatio-
nes: Omnium ergo ego gerinde facultatae
iac Jura, leviozem indico, quam fidi amici.
Philip. Melanch:
Suma boni Deoque est: fors proxima fidq amicq
Hac duo sunt vita, maxima dona pia.*
8. Însemnare ms: *Amicia pauperorum certior quam divitiorum
[semnează]: A Doctissimo ac Ornatiss : Uno Domino
Georgio Clognoro...scribebat amoris et gratitudinis magni Adamque Roth, D.
1609 18 November.*
9. Însemnare ms: *Isocrates ad Daemonicum
Preciosissimus thesaurus est, ex omnibusque opibus anvecellis amicus prudens ac
benevolus.*
10. Însemnare ms: *Docto et modesto Juveni D. Johanni Cerasino amico suo inter
charos charissimo scribebat haec Andreas Zachenbach
Nordlingensis in non interituram sive memoriam die 30 Aprilis .
Lipsiae. Ano Hrisoforias 1572.*
11. Însemnare ms: *HOMERUS – însemnare în limba greacă –*
12. Însemnare ms: *ISOCRATES AD DEMONACUM – însemnare în limba greacă*
13. Însemnare ms: *Acque pio ac Docto Juveni D. Johanni Caerasino Transylvano.
Paulo Pauli Birlhelbing T. scribebat, in gratiam anno 1572. 10.
Calend. Febr.*
14. Însemnare ms: *Optimo Juvennii Joan Cerasinus Bistricensis. Paulus Herbert Boden,
Wittenbergae Scribebat anno 1572, Die 19 Mens Januarii, 19.*
15. Însemnare ms. (anagramă în formă de două verighete împreunate): *Haec Domino Johanni
Cerasino Transylvano scripsit Ludovig Braunfeld, manupropria, Amoris Gratia, Lembergae,
Calend. Decembr., Anno 1572. „Ibat ovans aimis et spe sua damna Corebat”.*
16. Însemnare ms: *Cum omnibus familiariter vivas. Inter mille vix te uni concredas signi dem
nusquam tuta fides. Petrus Kunstler Barthphantis, picto. Die dei in Lampersi Dorff indignus
minister. Scripsit manu propria in Silesia. 23. Septembris. Anno 1573.*
17. Însemnare ms: *“Anno 1573, 22septembris. Beatus qui verbum Dei audis et in custodis illud est.
Josephus Crebennius pastor Cronstansis .*
18. Însemnare ms: *Saepe perit,..., 5 Aprillis, Caspar Hersauer Coronensis, 1577.*
19. Însemnare ms: *Augustinus, Inspice vulnera pendentis, sanguinem morientis, praecium
redimentis, cicatrices resurgentis. Caput est inclinatum ad saeculandum: cor aptum ad
diligendum; Brachia extensa ad amplexandam totum corpus expositum ad redimendum. Haec
quata sint cogitate: haec in statera coraias vestri appendite ut totus vobis fi agatur in corde, q.
totus q. nobis fixus fuit in cruce.Haec amico et comensali suo Joanni Cerasino Transyl : amicitiae
ergo scribebat. Vuitebergae Joannes Bogius Cotbusiang, 30 Martii An 72.*
20. Însemnare ms: *Psalm 21*

- Suo Amico Joanni Cerasino scribebat Georgius Reys Cibiniensis, 1577.
21. Însemnare ms: *Morte ferens mortem, morior. Pars ex homo pro te. Vita reo portus, exule pastor one. E. C. O. B. 5 April : A. 77.*
22. Însemnare ms: citat în limbă ebraică,
Scribebat Ambrosius Schalensis Transyl : suo D. Johanni Cerasino Bistricensi Vitebergae 1572. 10. Cal. Febr : In perpetuum memoriam sui.
23. Însemnare ms: citat în limbă ebraică,
... Franciscus Chirmayer ...
24. Însemnare ms: text în limba ebraică, semnat *Franciscus Chirmayer. s. l. , s. a.*
25. Însemnare ms: *Isidorus Lib. 3. De summo bono. Modesto ac docto Juvenem D. Johanni Cerasino Transylvano haec Fridricus Ramisius Pesuicensis amicitiae ergo scribebat Dominica Vocem Jucunditatis Anno LXXII.*
27. Însemnare ms. *Isidorus lib: 3. de summo bono. Qui mihi semper esse cum Deo, Frequenter oret et legat. Nam cum oramus, cum Deo loquimur,cum,legimus nobiscum loquitur Deus. Ut sua pertingat, penetretq. pre, catio corde sit ex puro, sit brevis atq. Frequens... Modesto ac docto Juvenem D. Johanni Cerasino Transylvano, haec Fridericus Ramisius Pesnicensis amicitiae ergo scribebat, Dominica, vocem, Jucunditatis. Anno LXXII.*
28. Însemnare ms: Cerasinus; Ego, EGO, *Nescio finem meum : neque initium : et nescio unde venio et quo vado. Sed plani scio quod mortales summus et quod nohimus nohimus omnes moriemur. Nil enim morte certius : et nil hora mortis incertiq: Nam nes amq quando ant, quas modo ant ubi moriemur, quoniam mors ubiq expectat nos; Id circo debemus semper esse parat ut cum corpus revertetur ad terra de qua summus, tum est, sepultus redeat ad cum qui dedit illum. (Cerasinus).*
29. Însemnare ms: *Anno 1573. Spes non confundit. Johannes Antonius Lusatius : pastor Errhesiae Domini in Sanct. Amoris, ... A.D.: 22 Sept. In praesentia D. Augusti Ubevi pastoris in Srijfneysdorff Silesiorum.*
30. Însemnare ms: Citat din Martin Luther. *Suo Johanni Cerasino scribebat Johannes Eitnerus civis ... A. 73. 16. Sept.*
31. Însemnare ms: *Si tua sollicita neXam sine fine querelae Pectora, sit Dominus spcsq salusq tua His feret anXilimni rebusq. medebitur agris,Nec finet assiduo corda dolore premi. Suo Joanni Cerasino Bistricano amico singulari, scribebat Mosch : Mies, 5 Septemb : 1573.*
32. Însemnare ms: “ *Abluat immuntam proprio cum sanguique lopram Christus ab hoc uno nempe rogemus opem, Cuotsquot ab incanto peccati pondus Adamo, Iam trahimq foeta tam premimurq; Sed qui pro sancto non sunt die... Andr. Schullerus scribebat, 73, 5, Di i .s Decembr.*
33. Însemnare ms: *FIDES, Omnia possibilia sunt contenti. Augustinus.Si enim iustus est g ex fide vivit, imiquus est g non habet fidem Isidorus, Beatus est autem et recti contendo,bene vivit, et bene vivendo fidem custodit. Fidentem nescit deservisse Deus. Pio ac docto iuveni D. Ioanni Cerasino Transylvano suo amico singulari scribebat haec Lazarus Wagner Mariae ... Vitebergae, I I I I Nonar Iunii Ai. 72*
34. Însemnare ms:
Eis Deous Luciani Epigrama
 [citat în greacă și latină]
Suo nomini fori et amico non vulgari
Joanni Cerasino Transylvano scripsit
Johann: Kölbl amicitiae eo. Die15 Janua: 73.
35. Însemnare ms:
 „Cum multa a D. Andrea in Achaia mirabiliter facta res memorantur et perhibeatur ipse Patris, iam tenente impium Vespasiano, Crucis Supplicium pertulisse, posside Hegea quopiam ei infesto et ofsa translata Bissantinum a Constantino imperatore, necesse scilicet est ex Scythias in Graeciam entremisse. Et narratur, per Thraciam iter fecisse. Apud Scythias quid egerit non admodum celebratur. Caetera sunt in medio in qby hoc egregium dictum ipsius refertur, cum non pateretur, quosdam genere proximos nuptiis iungi. Non inpediri a se neqe. dinelli nuptias. Cum Deus aeternus sit autor, sed damnari incestos concubitus etc. S. M. C. Honesto ac pio Iuvenii D.

Johanni Cerasino M. H. B haec scribebat Andreas Zigethuber Austriae. G. que in perpetuum sui amicitiam. Vitebergae, 4 Augusti, M.D. L X X I I (1572)

36. Însemnare ms:

„Magnis te coniunge viris, qui tendis in altium
Magnatum docta plus valet arte favor.”

Moris et amoris sinceri gratia adscribebat

Reverendo et Doctissimo D.

Georgio Clognero Pastori Neppendorf.

Vigilantissimo Ioan Hontherg C.

2 Decembr. Ao. 1609. Cibirii.

37. Însemnare ms. :

Nemo est e viris (Generosis et) Illustribus, qui non acquirere animo ictum saxim capite, quiam plagam in fama suis tineat. Nam capiris, vulnui mensis spacio solidatur, fama viro maenita ne tota quidem vita potestetur. Ego si bonom famam servabo sat ero divis (Plaut) Haec in nominis sui memoriam Reverendum et eximia pie dignissimo hibens merito adscribebat Cibirii Ano 1609 2 Decembris. Christ. Benckmerg Coronensis Notaris mp.

38. Însemnare ms: *Vulnera, flagra, crucem, pro me qui Christe nilisti*

Tu mihi morte mia mortis solalia mitte.

Vixi et quem dederas crusium mihi Christose

Amico integro et probato Dno Johanni

Cerasino scribebat Johannes Sepinfries.

Witeberg, 4. Sept. Ao. 1572.

39. Însemnare ms: anagramă: *Johannes Müller, 1603.*

40. Însemnare ms:

“Quoties in nos irruunt pavores mortis, et Diabolus omnibus machinis nos appugnat, animo et cogitatione in Christi Triumphum conversi simus et petamus, ut hic Dux Victor Sathanam sub pedibus nostris conculcet, et det nobis victoriam adversus peccatum et mortem ... “

M. Domino Johanni Cerasino convictori suo Dilecto Amicitiae ergo scribit Johannes Pohuneck Junius Bregenis Silesius X I I I I .

Calind. Jan. Ao. MDLXXI.

41. Însemnare ms. :

“Vida”

“Da pater extremae cum vitae advenerit hora

Te praesente mori, nil me terrentibus sumbris

Inq. tuos animam amplexus effindere ovantem

Hoc tantum mihi plura aliis optantib. alle. “

Dn. Johanni Cerasino convictori suo

amicitiae ergo scribet Albertus

Isinderus Regiomontanq. Bor.

Wittenbergae, 3 Id. Febr. Ao. 73.

42. Însemnare ms: *Cicero de finib: Nemini exploratum potest esse quomoto, sese habiturum sit corpus non dico ad animum sed ad nesperum ... Perdocto iuveni Johanni Cerasino haec scribebat in perpetuum amicitiae memoriam Simon Hoffmannq Mesyleus. 9 Die Janua : Ao. 73.*

43. Însemnare ms: “ ps: 27. *Unam pretii a Domino hanc requiram ut habiturum in domo domini omnibus diebus, Vitae meae: Ut videam Voluptatem Domini et visitum templum eius. “Memoria JUSTI cum laudibus. ps. 112.*

M. Augustus Justi F. Manius scribebat Vitebergae die 31 Januarii, Ao. 1572

44. Însemnare ms: “Philippus Melanch:

Nil sum nulla miser noni solatia massam

Humanam nisi tu quoque chregeris

Tu me sustenta fragilem tn chreguberna

*Fac ut nic musae surculqae ipse tua
Hoc mirum foedque semper mens cogitet uno
Hoc est ne dubita foedera parta salq. “
Pio, nec non docto Juveni Johanni Cerasino
Suo amico charissimo scribebant haec
Christophorus Renichio Damansis
Wittebergae, 8 Septemb. ao 71.*

45. Însemnare ms: (în limba greacă, citat din opera lui Nilus Episcopus)
*Doctrino et pretiosi ornatissimo
Juveni Johanni Cerasimo amico suo
integerrimo scribebat Casparus
Cramerius Zenischovicensis,
Vitebergae, 22 Julii Anno 1571.*
46. Însemnare ms: *Suo Johanni Cerasino Simon Sridlerus Thoronensis Boruss
Scribebat, Vitebergae, 4 Calendae Martii Anno 72.*
47. Însemnare ms: *M. Domino Johanni Cerasimo convictori suo colendo amicitiae
ergo scribebat Vuolfe Hessius Noribergensis. Anno Christi 1571. Die 18 Decembris. Vitebergae.*
48. Însemnare ms: *Haec amico suo et qmensali Johani Cerasino scribebat Sebastianque ab
Errkenprechthausen in sui memoriam Vittebergae. Anno 1573.*
49. Însemnare ms: *1611. Apr. 29. “Si Deus pro nobis quiscontra nos” David Weyvauch Rupensis
J.R.*
50. Însemnare ms: *D-no Joanni Cerasino scribebat Christoph Hoppique. Silesiis. 9. Cal. Mar. Ao.
72. Witebergae*
51. Însemnare ms: *Commensati suo Johanni Cerasino Witebergae. Scribebat Andreas Calagius
Vratislaviensis. Ao. LXXII 5 May.*
52. Însemnare ms: *Convictori et amico summo suo Joanni Cerasino scribebat Joannes Czessel
Regiomont: Boruss. Anno 1572, Februarii die 22 Wittebergae.*
53. Însemnare ms: *Horr. suae Joanni Cerasino scribebat Enorch Capri Francofordiensis. In
perpetuae pignus memoriae. 5 Die April: Anni 77. Bistr. in Transylv.*
54. Însemnare ms: *Convictori et amico suo Johanni Cerasino scripsit, Georgius Faber... Vratisl. S.
Anno 1573 II Jan.*
55. Însemnare ms: *Suavissimo convictori et amico suo D. Ioanni Cerasino amicitiae ergo scribebat
Henricus Danus Witebergae 8. Aug. Anno 72.*
56. Însemnare ms: *S.U.E. X.F. Eruditione et virtutibus conspicuo. Juvenem d: Johanni Cerasino
commensali et amico suo charissimo scribebat in amicitiae memoriam, Ingardus Olaj Hafniensis
Witebergae Anno Domini 73. Die 20 Januarii.*
57. Însemnare ms: *Convictori et amico suo integerrimo, D. Johanni Cerasino Bistriciensi
Transylvano. Haec in perpetuam memoriam sui. Witebergae scribebat, Nicolaus Amerinus Danus,
Anno 1573. Die 10. Januarii.*
58. Însemnare ms: *Laurentius Kerzius C. suo D. Joanni Cerasino, hoc sui... relinquebat,
Vitebergae, XIV, K L VIII-bris, 71.*
59. Însemnare ms: *Pio ac docto iuveni D. Johanni Cerasino, convictori et amico suo charissimo
haec scribebat Johannes Theodoricus Ranus in perpetuum pignus amicitiae. Anno 1573, die 22
May.*
60. Însemnare ms: *Domino Johanni Cerasino convictori suo colendo amicitiae scribebat haec
Georgius Kay Elbingensis. 8 May, Anni 72. Vitebergae.*
61. Însemnare ms: *Haec Studioso Adolescenti Joanni Cerasino amico et commensali suavissimo
scribebat Alexander Sander Thuringius. W. Pridie nonas Augusti. Ao. Dni. 1573*
62. Însemnare ms: *Suo... dilecto Johanni Cerasino Transylvano in perpetuam suis memoriam I. P.
T. scribebat B. 73*
63. Însemnare ms: *Convictori suo Johanni Cerasino scribebat, Procopius Euhel Vratislaviensis,
amicitiae, ergo Anno 1573 die Augusti, Vitebergae.*

64. Însemnare ms: *Convictori suo su avissimo D. Johanni Cerasino, Wittebergae scribebat Bernhardus Polman, Thoro Boruss. Ao. 1572. Nona May.*
65. Însemnare ms: *B Christianus Bencknerus, Notarius Coronensis.*
66. Însemnare ms: *Haec scribebat Christoff Kössler commensali suae Johanni Cerasino Transylvano, in perpetuam sui memoriam. 19 die May, Ao. 73.*
67. Însemnare ms: *Eruditione et iuventute ornatissimo iuveni D. Ioanni Cerasino amico et fratri suo inter charos charissimae haec scripsit Jacobus Müllerus Bistricensis, iam, iam Wittebergae...5 Julii Anno Deus, LVXM ea. In tenebris.*
68. Însemnare ms: *Eruditione et virtute conspicuo Juveni, D. Johanni Cerasino, convictori et amico suo Dilecto, haec scribebat Johannes Amerinus Danus, Vitebergae, 19 May, Anno Christi 1573.*
69. Însemnare ms: *Andreas Udsuardi convictor 1572, Vitebergae 9 Idy May.*
70. Însemnare ms: *D. Ioan . Ceras : scribebat Ambro: Hind in Norimb. 1573.*
71. Însemnare ms: *Convictori suo Johanni Cerasino Transylvano St. Chrysophorus in sui memoriam Wittebergae scribebat 3 May 1572.*
72. Însemnare ms: *Amico suo Johanni Cerasino Wittebergae scribebat Jacobus Bodtekius Goslavionsib Anno LXXII. 5 Julii.*
73. Însemnare ms: *Popularii suo amicis Johanni Cerasinis T. Scribebat And. Rathanq. Coronae Transyl. Wittebergae, 14 Februarii. Anno 1572.*
74. Însemnare ms: *Amico et convictori suo Joanni Cerasino, scribebat Erasmq. Cosslerus Regiomont. Borussq. Vitebergae 10 May Ao. 72.*
75. Însemnare ms: *Witebergae haec scribebat Philippus Riihelius, Francofordiensis ad moeum XII Calendarium Junii Anno incarnationis divinae 1573. R.O.M.A.*
76. Însemnare ms: *M. Valentinus Leiner Cremnicensis, 19 Novembris 1573 Bistriciae.*
77. Însemnare ms.: *“Ora et labora” Franciscus Salicaus B. Ppa. Manu, 24 Aprili, 1571 Vittebergae.*
78. Însemnare ms.: *Suo D. Ioanni Cerasino scribebat Albertus Landul, Wittebergae. Anno 73 Mense Iunie.*

ANEXA 3: Lista semnatarilor „ LIBER AMICITIAE ”

1. Andreas Zachenbach Nordlingensis – 30 apr. 1572
2. Paul Paul Birthelbing – 10 feb. 1572
3. Paulus Herbet Boden – 19 ian. 1572
4. Ludowig Braunfeld – dec. 1572
5. Petrus Kunstler Barthphantis – 23 sept. 1573
6. Josephus Crebennius Cronstansis - 22 sept. 1573
7. 7. Caspar Hersauer Coronensis - 5 apr. 1577
8. Joannes Bogius Cotbusiangis – 30 mart 1572 9.
9. Georgius Reys Cibiniensis – 1577
10. E.C.O.B. – 5 apr. 1577
11. Ambrosius Schalensis Transylvanus 10 feb. 1572
12. Franciscus Chirmayer [Transylvanus] , s.a.
13. Fridricus Ramisius Pesuicensis – 1572
14. Johannes Cerasinus Transylvanus
15. Johannes Antonius Lusatius – 22 sept. 1573
16. Johannes Eitnerus – 16 sept. 1573
17. Mosch: Mies – 5 sept. 1573
18. Andreas Schullerus – 5 dec. 1573
19. Lazarus Wagner Mariae – 4 iun. 1572
20. Johannes Kölbl – 15 ian. 1573
21. Andreas Zigethuber. Austria – 4 aug. 1572

22. Johannes Sepinfries – 4 sept. 1572
23. Johannes Pohuneck Junius Bregensis Silesius – 14 ian. 1571
24. Albertus Isinderus Regiomontanus Borussiae – 3 feb. 1573
25. Simon Hoffmann Mesyleus – 9 ian. 1573
26. Augustus Iustus F. Manius – 31 ian. 1572
27. Christophorus Renichius Damansis – 8 sept. 1571
28. Casparus Cramerus Zenischovicensis – 22 iul. 1571
29. Simon Sridlerus Thoronensis Borussiae – 4 mart. 1572
30. Vuolfe Hessianus Noribergensis – 18 dec. 1571
31. Sebastian ab Errkenprechthausen - 1573
32. Christoph Hopp Silesiis – 9 mart 1572
33. Andras Calagius Vratislaviensis – 5 mai 1572
34. Joannes Czessel Regiomontanus – 22 feb. 1572
35. Enorch Capri Francofordiensis – 5 apr. 1577
36. Georgius Faber [Vratislaviensis] – 2 ian. 1573
37. Henricus Danus – 8 aug. 1572
38. Ingardus Olay Hafniensis - 20 ian. 1573
39. Nicolaus Amerinus Danus - 10 ian. 1573
40. Laurentius Kerzius C. – 14 oct. 1571
41. Johannes Theodoricus Danus – 22 mai 1573
42. Georgius Kay Elbingensis – 8 mai 1572
43. Alexander Sander Thuringius – aug. 1573
44. I.P.T. – 1573
45. Procopius Euhel Vratislaviensis – aug. 1573
46. Bernhardus Polman Thoro Borussiae – mai 1572
47. Christianus Bencknerus Notarius Coronensis
48. Christoff Kössler – 19 mai 1573
49. Iacobus Müllerus Bistricensis – s.a.
50. Johannes Amerinus Danus – 19 mai 1573
51. Andreas Udsuardi – 9 mai 1572
52. Ambrosius Hind. – 1573
53. Iacobus Bodtekius Goslavionsib – 5 iul. 1572
54. Andreas Rath. Coronae Transylvaniae – 14 feb. 1572
55. Erasmus Cosslerus Regiomontanus Borussiae – 10 mai 1572
56. Philippus Riihelius Francofordiensis ad Moenum – 12 iun. 1573
57. Valentinus Leiner Cremnicensis – 19 nov. 1573
58. Franciscus Salicaus B. – 24 apr. 1571
59. Albertus Landulus – iun. 1573

**ANEXA 4: Lista studenților transilvăneni la Universitatea din Wittenberg
(1571–1573)**

1. Christianus Bencknerus Coronensis
2. Johannes Cerasinus Bistricensis
3. Iacobus Müllerus Bistricensis
4. And (reas) Rathanq (uae) Coronae
5. Johannes Crebenius Cronstantis (?)
6. Caspar Hersauer Coronensis
7. Georgius Reys Cibiniensis
8. Ambrosius Schalensis Transylvanus
9. Valentinus Leiner Cremicensis Bistriciae

BIBLIOGRAFIE

- Bálint 1992 Keserü Bálint, *Peregrinációs emlékkönyvek*, Szeged, 1992.
Révai 1924 Révai Nagy *Lexikona*, Budapest, 1924.
Tonk 1979 Tonk Sándor, *Erdélyiek egyetemjárása a középkorban*, Bukarest, 1979.
Trenk 1931 Trenk, C, *Der Deutsche Späthumanismus um 1600 als Stadeskultur*, 1931.
Szabó – Tonk 1992 Szabó Miklós – Tonk Sándor, *Erdélyiek egyetemjárása a korai Újkorban. 1521 – 1700*, Szeged, 1992.